

การจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์

The Management of Education in Multicultural Learning Sources for Ethnic Groups

จรีพร นาคสัมฤทธิ์

Jareeporn Naksamrit

อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการจัดการภูมิวัฒนธรรม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Lecturer in Geo-Cultural Management, Bodhivijjalaya College, Srinakharinwirot University

E mail: jareeporn@gs.wu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาการจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ การวิจัยนี้เป็นเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้นำชุมชน 6 คน ภูมิปัญญาชาติพันธุ์ 9 คน ชาวบ้าน 10 คน ครู 10 คน และเยาวชน 25 คน รวม 60 คน จากชุมชนชาติพันธุ์ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งเรียนรู้ในอำเภอแม่แจ่ม เป็นแหล่งความรู้ตามภูมิปัญญาคนไทยพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (ปกากะญอ) องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาและอาชีพสัมมาชีพที่ถ่ายทอดแก่เยาวชนได้แก่ การเกษตร งานช่าง งานฝีมือ ศิลปหัตถกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพิธีกรรมของชุมชน ความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติและระบบนิเวศ และทักษะอาชีพสัมมาชีพ แหล่งเรียนรู้มีทั้งภายนอกและภายในสถานศึกษาแบบกึ่งในระบบ การจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์จัดการศึกษาเป็น 1) ด้านวิชาการ ผู้เรียนเรียนวิชาตามหลักสูตรแกนกลางสถานภูมิปัญญาชนเผ่า 2) ด้านวิชาชีพ (อาชีพสัมมาชีพ) ผู้เรียนเรียนรู้ทักษะอาชีพจากองค์ความรู้ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรม ใช้ปัญหาการศูญหาของวัฒนธรรมและองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ เป็นโอกาสในการจัดการศึกษา ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติสู่อาชีพสัมมาชีพ มีการจัดแหล่งเรียนรู้เครือข่ายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูออกแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมสอดคล้องสภาพสังคมพหุวัฒนธรรมในท้องถิ่น

คำสำคัญ: ชุมชนการเรียนรู้, แหล่งเรียนรู้, พหุวัฒนธรรม, กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

This research aims to 1) study the knowledge of ethnic groups in Mae Chaem District, Chiang Mai Province and 2) study educational management in multicultural learning sources and wisdom suit for ethnic youth. This study is a qualitative research. Data were collected using structured interviews. Sixty informants were ethnic communities

in Mae Chaem District including 6 community leaders, 9 ethnic wisdom, 10 local people, 10 teachers and 25 young people. Data were analyzed using content analysis.

The research found that learning sources in Mae Chaem District compose of available knowledge of local Lanna Thai and Karen knowledge. Knowledge on cultural wisdom and livelihood career transferred to the youth include agriculture, crafts, handicrafts, cultural arts and community rituals, relationship of people and nature and ecosystem and skilling in livelihood career. Learning sources include both external and internal sources in semi-formal schools. Educational management in multicultural learning sources for ethnic group could be divided into 1) academic: Student learns by following the core curriculum combining tribal knowledge, and 2) life skills: Student learns from the loss of local wisdom and culture as an opportunity for educational management that allows learners to attend a livelihood career through practicing. There are learning resources network that is conducive to learning. Teachers design teaching and learning appropriate for multicultural society.

Keywords: Learning Community, Learning Sources, Multicultural, Ethnic Group

1. บทนำ

ทุกภูมิภาคของไทยมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ได้ระบุไว้ว่าแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมีหลากหลายรูปแบบทั้งพิพิธภัณฑ์ของโบราณแสดงวิถีชีวิตเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตหรือประวัติศาสตร์ของชาติ พิพิธภัณฑ์กีฬา พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง สถานที่สำคัญในชุมชน แหล่งประกอบธุรกิจ แหล่งสร้างงานอาชีพศิลปหัตถกรรม รวมทั้งอุตสาหกรรมทั้งในครัวเรือนและอุตสาหกรรมใหญ่ หรือหน่วยงานต่างๆของภาครัฐและเอกชนก็เป็นแหล่งเรียนรู้ได้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่วนแหล่งเรียนรู้ที่เป็นวิถีชีวิตปัจจุบันในชุมชนเช่น วัดเก่าแก่ สถานที่ประกอบการ บ้านครุภูมิปัญญาในท้องถิ่น แหล่งธรรมชาติต่างๆ ล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้ ได้ แล้วแต่ว่าครูผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เกิดการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ด้วย วัตถุประสงค์ใดตามหลักสูตรสถานศึกษา เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สถานศึกษาหลายแห่งในชุมชนท้องถิ่นมีสภาพทาง ภูมิศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ มีสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายของผู้คน โรงเรียนหลายแห่งได้หันมาสนใจการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอน สร้างสรรค์จินตนาการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริงและต่อยอดทางปัญญา แสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตอบสนองการเรียนรู้เรื่องราวในประวัติศาสตร์ของชุมชน ระบบธรรมชาติ ระบบสังคม และการพัฒนาอาชีพของ ชุมชน นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้อย่างสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รู้กับผู้เรียน พื้นที่ภาคเหนือของไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่ หลากหลายเช่น กะเหรี่ยง อาข่า (อีเก้อ) ม้ง (แม้ว) ลีซอ มูเซอ (ลาหู่) ไทยใหญ่ ลัวะ ขมุ เมี่ยน (เข่า) วัฒนธรรมของคน กลุ่มชาติพันธุ์จะแตกต่างกับคนเมือง แสดงการสังสมภูมิปัญญาวิถีชีวิตวัฒนธรรม ความเป็นอยู่และการดำรงชีพที่ สอดคล้องกับธรรมชาติและวิถีชีวิต ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนต้องเข้าใจ ยอมรับความแตกต่างของเด็กและเยาวชนต่างวัฒนธรรม เคารพสิทธิ กำหนด หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้าใจอันดี

ต่อกัน ไม่กีดกันกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นชนกลุ่มน้อย (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2552) หรือกีดกันความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในสังคมไทย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชาติพันธุ์ให้เป็นที่เรียนของผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมนับเป็นประโยชน์ทางการศึกษา การรวบรวมองค์ความรู้ของชาติพันธุ์เป็นฐานการสืบสานและเรียนรู้สิ่งใหม่แต่ไม่ทิ้งสิ่งเก่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์และกำลังจะสูญหายไปหากไม่มีการจัดการศึกษาต่อยอดถ่ายทอดให้เยาวชนได้ศึกษา ทั้งในชุมชนเมือง ชุมชนชนบท หรือชุมชนชาติพันธุ์มีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำมาสร้างกระบวนการสอนและการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริงสามารถค้นคว้าได้ด้วยตนเอง แหล่งเรียนรู้จึงเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้แสวงหาความรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นกระบวนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ (กรมวิชาการ, 2545) การจัดการศึกษาแก่เยาวชนบนพื้นที่สูงที่อยู่ห่างไกล ขาดแคลนสื่อการเรียนรู้ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าช่วยเสริมกระบวนการเรียนรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูในระบบกับผู้เรียน ครูภูมิปัญญาชาติพันธุ์กับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน และชุมชนกับผู้เรียนเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน แหล่งเรียนรู้ทำหน้าที่คล้ายเป็นห้องเรียนมีทั้งในและนอกสถานศึกษา การจัดให้มีบุคคลผู้มีความรู้มีภูมิปัญญาถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นแหล่งที่ให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองตามหลักสูตร ผู้เรียนเข้าถึงได้ง่าย มีความหลากหลายทั้งทางภูมิปัญญา วัฒนธรรม อาชีพ การทำมาหากิน การเกษตร พันธุ์กรรมพืช การทอผ้า จักสาน การดนตรีศิลปะ พิธีกรรมความเชื่อของชาติพันธุ์

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาองค์ความรู้พหุวัฒนธรรมและการจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นแนวทางจัดการศึกษาเพื่อสืบสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และอาชีพสัมมาชีพที่เหมาะสมกับเยาวชนชาติพันธุ์

2. วัตถุประสงค์

1. ศึกษาองค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
2. ศึกษาการจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมและภูมิปัญญาสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประเภทของการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือคนในชุมชน 4 แห่งในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้นำชุมชน 6 คน ภูมิปัญญาชาติพันธุ์ 9 คน ชาวบ้าน 10 คน ครู 10 คน เยาวชน 25 คน รวม 60 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 เก็บรวบรวมองค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน อยู่ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษากรณีศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ 3 แห่ง ชุมชนการเรียนรู้ 1 แห่ง และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.4.2 ศึกษาการจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มแบบไม่เป็นทางการของผู้รู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นชนเผ่า ครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องในแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ได้แนวทางการจัด

การศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ทั้งสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

3.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 วิเคราะห์ผลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

3.5.2 เสนอแนวทางการจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพหุวัฒนธรรมตรวจสอบ และผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไข

3.5.3 สรุปและอภิปรายผล นำเสนอผลของการศึกษาวิจัย

4. ผลการวิจัย

4.1 องค์กรความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลเยาวชนที่เรียนในชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่าทั้งหมด 60 คน พบว่าเป็นเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ร้อยละ 100 โดยเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง 57 คน คิดเป็นร้อยละ 95 และม้ง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5 เยาวชนใช้แหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมแบบคนเมืองเป็นส่วนมาก โดยยังขาดแหล่งเรียนรู้ตามสภาพวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชนเผ่าที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนของตนเอง การรวบรวมความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่แจ่มในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ส่วนมากเป็นความรู้ของชนเผ่าปกากะญอ(กะเหรี่ยง) ซึ่งอาศัยบนพื้นที่สูง ส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก อาชีพเสริมคือหัตถกรรมทอผ้าทอมือ ทำเครื่องเงิน จักสาน และสมุนไพร มีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ชุมชนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้มีองค์ความรู้ที่รวบรวมได้ดังนี้

องค์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่า พ.ศ. 2554 พบว่าเป็นองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่แสดงวัฒนธรรมภูมิปัญญาและสัมมาชีพและเศรษฐกิจของชนเมืองแม่แจ่ม ซึ่งเป็นคนไทยพื้นเมือง ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับด้านสังคมศึกษาและการงานอาชีพ มีมากที่สุด 5 แห่ง รองลงมาเป็นด้านสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม 4 แห่ง วิทยาศาสตร์ 3 แห่ง ศิลปะ 2 แห่ง การงานอาชีพ-วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ 2 แห่ง ประวัติศาสตร์ 1 แห่ง สุขศึกษาและพลศึกษา 1 แห่ง ตามลำดับ รวมมีแหล่งเรียนรู้หลัก 18 แห่ง แต่ละแห่งมีองค์ความรู้ที่หลากหลายเป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของคนในชุมชน และเกิดมีอยู่ในชุมชนโดยธรรมชาติ

ข้อมูลจากกรณีศึกษาในหมู่บ้าน 3 แห่ง และสถานศึกษา 1 แห่งพบว่า มีลักษณะเป็นชุมชนชาติพันธุ์ใช้เป็นแหล่งเรียนพหุวัฒนธรรม มีองค์ความรู้ที่หลากหลายและยังรักษาวัฒนธรรมภูมิปัญญาถ่ายทอดสืบต่อกันมาในชุมชน ครูผู้สอนได้จัดเนื้อหาของชนเผ่าที่เข้ามาเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ดังต่อไปนี้

ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่า เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาและสัมมาชีพ มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาทั้งในระบบการศึกษา สาระวิชาการเน้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา การเรียนการสอนผสมผสานวัฒนธรรมประเพณีชนเผ่ากะเหรี่ยงและเรียนรู้แบบคนเมือง การเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ผู้เรียนต้องอยู่ประจำตลอดภาคการศึกษา องค์ความรู้ได้จากการเรียนรู้อาชีพสัมมาชีพได้แก่ การเกษตรอินทรีย์และเกษตรเคมี การทอผ้า การเลี้ยงสัตว์ การเรียนรู้งานช่างการอาชีพ เช่น การสร้างบ้านชนเผ่า และการทำอิฐบล็อกจากดิน ทำบ้านดิน เป็นต้น

งานศิลปะการแสดงเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การแสดงจิกลิหรืออิหว่า (การรำกระทบไม้ไผ่) การแสดงวิถีชีวิตชนเผ่า การเรียนรู้จึงเสมือนเป็นวิถีชีวิตจริง

จากการบอกเล่าของผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “การเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน คุณครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง เรียนรู้จากวิถีชีวิต มีครูภูมิปัญญาถ่ายทอดเช่น การร้องและเก็บรักษาไม้เก่าให้ปลอดปลวก ผู้เรียนเรียนรู้จากการช่วยกันทำงานในวิถีชีวิต เรียนรู้ความเป็นระเบียบ และเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน” (พันดาว และแม่ฝอยทอง สมบัติ, 2560)

ชุมชนบ้านยางสำน ชุมชนชาติพันธุ์ปกากะญอนับถือศาสนาพุทธ เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสัมมาชีพจากการที่ “ชุมชนมีการรักษาวัฒนธรรมภูมิปัญญาประเพณีที่สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนและสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ได้แก่ ประเพณีมัดมือ (กัจฉี) มีการทำพิธีมัดมือปีละ 2 ครั้งคือ พิธีกรรม แชะล่อนี่ซอโซ่ (มัดมือปีใหม่) ทำหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จประมาณปลายเดือนมกราคมหรือต้นเดือนกุมภาพันธ์และ ทำหลังจากค่านา (ปลูกข้าว) เสร็จประมาณเดือนสิงหาคม เพื่อชีวิตใหม่ที่อุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยผลผลิตเป็นการขอพร จากสิ่งสูงสุดหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ ให้ลูกหลานหลานญาติพี่น้องอยู่เย็นเป็นสุข” (พิพัฒน์ ฐนุรวิทยา, สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2559) เป็นองค์ความรู้วัฒนธรรม

และจากการที่เยาวชนชาติพันธุ์ในชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญากับครูภูมิปัญญาและผู้เฒ่าชุมชนบ้านยางสำนพบว่า เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจชุมชนของตนโดยเยาวชนกล่าวว่า “การเรียนรู้ วัฒนธรรมและประเพณี ในชุมชนทำให้เกิดกระบวนการทักษะความรู้ ความคิด ผ่านการถ่ายทอดจากคำสอนคำกล่าว ได้รับความคิดที่สามารถนำมาต่อยอดการปฏิบัติที่ดีในอนาคต” (จoti (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2559)

องค์ความรู้การสวดธำหรือบทเพลงปกากะญอเป็นการนำเอาวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาวปกากะญอมาถ่ายทอดเป็นบทร้อง มีการคิดบทใหม่ๆกล่าวถึงการรักษาสมาคมของป่า และให้อยู่กับธรรมชาติ ให้ข้อคิด การดำเนินชีวิตประจำวันหลายด้าน

อาชีพสัมมาชีพที่น่าสนใจของชุมชนบ้านยางสำน ได้แก่ การเลี้ยงกบ (ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า “เคบือ”) และการเลี้ยงหนอนไม้ไผ่ (ภาษากะเหรี่ยงเรียกว่า “เคเบาะ”) อาชีพสัมมาชีพนี้เกิดจากงานวิจัยของคนในชุมชนที่สนับสนุน โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เกิดจากภูมิปัญญาของคนชาติพันธุ์ในการอนุรักษ์ป่ากับการทำอาชีพที่สัมพันธ์กัน ซึ่งเยาวชนได้ให้ความเห็นว่า “การเรียนรู้การเกษตรทำให้โลกทัศน์ของเยาวชนกว้างมากขึ้น ได้รับความคิด แปลกใหม่จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน กิจกรรมการทำเกษตรยังชีพเป็นการเรียนรู้อาชีพของชนเผ่า เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนทำให้คนรักษาสมาคมอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้” (จoti (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2559)

ชุมชนบ้านแม่ซา ชุมชนชาติพันธุ์ปกากะญอ นับถือศาสนาคริสต์ เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสัมมาชีพ โดยผู้ใหญ่บ้านแม่ซาได้เล่าองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมการทอผ้าที่เป็นอาชีพแต่เดิมและมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยว่า “หมู่บ้านนี้มีของดีที่เด่นๆที่เดิกรุ่นต่อไปเรียนรู้สืบทอดได้ทั้งอาชีพ วัฒนธรรม ศิลปะ แต่ส่วนมากต้องเป็นอาชีพเพราะอาชีพทำให้อยู่รอด ที่เห็นเป็นรูปธรรมคือ กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอผ้าเดิมที่ชาวบ้านก็ทอกันเอง อยู่แล้ว โดยดั้งเดิมเพราะทอเพื่อสวมใส่และเพื่อแลกกับสินค้าเพราะว่ามันเป็นสินค้าตัวหนึ่ง ระยะเวลาสมัยหนึ่งพระราชินีเสด็จมา พระองค์ทรงสนับสนุนให้ทอผ้าสีธรรมชาติ มีการออกแบบทอผ้าขึ้น ทอกันเป็นผ้าที่ยาวเป็นเมตรมีลายเหมือนกันหมดและตัดขายเป็นผืนไป แล้วก็ตระเวนขายตามงานต่างๆได้” (มนตรี ภาสกรวงศ์, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2560) ซึ่งการทอผ้าเป็นงานอาชีพที่แม่บ้านปกากะญอถ่ายทอดกันมานานให้ลูกหลานที่เป็นหญิงได้เรียนรู้

เรื่องการเข้าถึง ศาสนาวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนบอกเล่าประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเชื่อของชาวชุมชนที่เริ่มจากมีมิชชันนารีเข้ามาสอนศาสนาและให้ความคิดใหม่ๆ ชาวบ้านนำคำสอนมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินชีวิตเป็นการรับความรู้สมัยใหม่เข้ามา ในชุมชนมีทั้งที่นับถือพุทธและเชื่อเรื่องผี ชุมชนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีวิถีจิตใจและความสามัคคีที่เป็นเรื่องสำคัญ หน่อทรายกล่าวถึงศาสนาวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในชุมชนว่า “ศาสนาเป็นเรื่องที่สำคัญ ถ้าศาสนาเข้มแข็งชุมชนก็เข้มแข็ง การสอนคุณธรรมจริยธรรม ไม่เบียดเบียนคนอื่น ถ้าเด็กปฏิบัติที่อยู่ในสังคมอยู่ก็อยู่ได้ สามารถเป็นผู้นำที่สร้างคนอื่นต่อได้” (หน่อทราย (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2560) เช่นเดียวกับพิธีกรรมสำคัญเป็นการเรียนรู้ได้เช่น การแต่งงานหนุ่มสาวจะเข้าโบสถ์เป็นวัฒนธรรมแบบคริสต์ แต่งชุดเป็นชุดประจำเผ่า การตายมีพิธีศพแบบผี มีป่าช้าเป็นสุสานบนดอยมีไม้กางเขนแสดงสัญลักษณ์แบบคริสต์ กลางคืนมีการนมัสการและร้องเพลงให้ศพที่บ้านของผู้ตายคล้ายประเพณีดั้งเดิม ชาวบ้านมาอยู่เป็นเพื่อนกันทั้งคืนหลังจากฝังเสร็จจะมีการนมัสการอีก ผู้หญิงในหมู่บ้านยังมีการแต่งตัวแบบเดิมเสื้อชุดปกากะญอ เดี่ยวนี้มีชุดประยุกต์ ส่วนใหญ่ถ้ามีงานเข้าโบสถ์แต่งชุดประจำเผ่าทั้งหมู่บ้าน

อาชีพสัมมาชีพของคนในชุมชนบ้านแม่ชา ทำไร่หมุนเวียนและไร่สมัยใหม่ จากการศึกษาพบข้อมูลว่า “ที่นี้ยังทำไร่หมุนเวียน แต่จะมีเฉพาะที่ที่ทำตั้งแต่ดั้งเดิม คนที่ทำไร่ส่วนมากอายุตั้งแต่เด็กจนถึง 60-70 ปี หรือจนกว่าจะทำไม่ไหว เด็กรุ่นใหม่ก็ยังเรียนเรื่องไร่หมุนเวียน ครอบครัวที่ทำไร่หมุนเวียนก็ทำเกษตรแบบสมัยใหม่ด้วย แต่ทำเฉพาะข้าวไร่ พืชบางตัวจะไม่ทำแบบหมุนเวียน เกษตรสมัยใหม่ต้องทำประจำพื้นที่ประจำ มีแหล่งน้ำ กลุ่มไหนที่ใช้เกษตรอินทรีย์ก็พัฒนาเกษตรอินทรีย์ไปทำเฉพาะเกษตรอินทรีย์ ส่วนพืชไร่แต่ต้องใช้เคมีก็ต้องใช้เคมีเข้ามาคือมีเป็นสองส่วน การทำไร่หมุนเวียนควบคู่กับไร่สมัยใหม่ผสมผสานกันไป รวมทั้งเรื่องแหล่งน้ำและการเพาะพันธุ์สัตว์เพื่อเป็นอาชีพพึ่งพาตนเองได้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี ไม่เฉพาะชาวบ้าน เยาวชนก็ได้เรียนรู้ด้วยไม่ต้องไปเข้าหาอบายมุขและสิ่งเสพติด” (มนตรี ภาสกรวงศ์, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2560) นอกจากนี้ยังมีองค์ความรู้เรื่องสมุนไพรและภูมิปัญญาการรักษาโรคพะตืออาสาเป็นผู้คนหนึ่งในชุมชนให้ข้อมูลเรื่องสมุนไพรโดยรับความรู้มาจากยาย “พะตือสามารถทำเรื่องสมุนไพรที่เป็นยาได้ แต่เรื่องอาชีพสมุนไพรก็ยังไม่ถึงกับเป็นอาชีพหนึ่งแต่เป็นภูมิปัญญาที่พะตือรักษาไว้จากการถ่ายทอดจากยายที่เป็นหมอ อาชีพหลักของพะตือคือทำนา อาชีพเสริมคือเป็นช่างซ่อมรถยนต์” (พะตืออาสา, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2560) สมุนไพรจึงเป็นองค์ความรู้หนึ่งในชุมชนบ้านแม่ชาที่จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้จากผู้รู้

ชุมชนบ้านแม่หอย ชุมชนชาติพันธุ์ปกากะญอนับถือศาสนาพุทธ เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาและธรรมชาติระบบนิเวศ ทั้งประเพณีการเกิดการตาย การแต่งงาน ที่ยึดถือตามแบบกะเหรี่ยง มีการนับถือผีและศาสนาพุทธผสมผสานกันไป ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อหรือประเพณีต่างๆของชุมชน มีประเพณีมัดมือปีใหม่ทั้งหลังจากการเก็บเกี่ยว และหลังจากปลูกข้าวเสร็จ และพิธีมัดมือตามประเพณี

อาชีพสัมมาชีพชาวบ้านแม่หอยทำการเกษตรเป็นหลักทั้งไร่หมุนเวียนและเกษตรเชิงเดี่ยว มีการใช้สารเคมีร่วมกับเกษตรอินทรีย์ในการปลูกข้าว ข้าว โปด ผัก และหอมแดง และพืชที่ทางการส่งเสริม มีการเลี้ยงสัตว์ วัว ควาย หมู ไร่ไถงานและบริโภค อาชีพเสริมของแม่บ้านคือการทอผ้า ผู้ชายทำอาชีพจักสานและรับจ้าง

พื้นที่ทางธรรมชาติระบบนิเวศของชุมชนบ้านแม่หอยแต่เดิมเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ของหมู่บ้านนี้ยังสามารถจัดเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ ผู้เรียนเรียนรู้เชิงนิเวศได้มีความหลากหลายของพันธุ์กรรมพืช พันธุ์กรรมสัตว์ สัตว์ป่า พันธุ์ปลา สภาพทางธรณีวิทยามีแก่งหินช่วยชะลอน้ำ การ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลำน้ำแจ่ม การท่องเที่ยวชมธรรมชาติ รวมถึงการศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสถานที่เล่าขานในชุมชนที่น่าสนใจเช่น ตำนานผาวังจู้ เป็นต้น

4.2 การจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกึ่งในระบอบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย มีการจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมทั้งด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ(อาชีพสัมมาชีพ) สร้างกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ซึ่งเป็นชุมชนปกากะญอในอำเภอแม่แจ่ม แหล่งเรียนรู้ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ศาสนสถาน บ้านครูภูมิปัญญาแม่แจ่ม ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกึ่งในระบอบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ในสถานที่จริงเป็นกิจกรรมเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้จากปัญหา เรียนจากการปฏิบัติจริงให้สัมพันธ์กับชีวิต โดยมีครูเป็นผู้เอื้อและครูภูมิปัญญาเป็นผู้ถ่ายทอด มีแหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่ปฏิบัติการ

ผลการรวบรวมองค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ(กะเหรี่ยง) นำมาจัดเป็นสาระในแหล่งเรียนรู้พัฒนาเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกึ่งในระบอบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย มีความรู้หลักคือ ความรู้เรื่องภูมิปัญญาประเพณี พิธีกรรม อาชีพสัมมาชีพเกษตรกรรม ความรู้เสริมคือ อาชีพหัตถกรรม การทอผ้าทอมือ เครื่องเงิน จักสาน สมุนไพร การใช้ชีวิตเรียบง่ายมีคุณค่าตามหลักคำสอนทางศาสนา และคติความเชื่อ นำมาจัดเป็นกิจกรรมการสอนผสมผสาน วิชาการและทักษะชีวิต

ตารางที่ 1 การจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมตามหลักสูตรสถานศึกษา

สาระ	ฐานการเรียนรู้	แหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรม	กิจกรรม
คณิตศาสตร์	คณิตและทักษะการคิด	-ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกึ่งในระบอบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย -บ้านช่างสาน	-การคิดคำนวณทำอัฐบล็อกร บ้านดิน บ้านชนเผ่า -โครงการคิดคำนวณการเลี้ยงกบ(เคบือ) และหอนไม้ไผ่ (กิเบาะ)
วิทยาศาสตร์	วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีชุมชน	-ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกึ่งในระบอบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย (ท่านา) -บ้านช่างสาน (เกษตรอินทรีย์) -บ้านแม่ชา (สมุนไพร) -บ้านแม่หอย (นิเวศป่าไม้ สัตว์ป่า) -หอดูดาวดอยอินทนนท์	-โครงการเกษตร -โครงการเกษตรสัตว์เลี้ยง -โครงการสมุนไพรชุมชน -โครงการศึกษาธรรมชาติ -โครงการดาราศาสตร์และดูดาวฤกษ์
ภาษาไทย ภาษาชนเผ่า	การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์	-ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกึ่งในระบอบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย (ภาษาไทย-ภาษากะเหรี่ยง) -บ้านช่างสาน (ภาษากะเหรี่ยง) -บ้านแม่ชา (ภาษากะเหรี่ยง)	-สนทนา-สื่อสารภาษาถิ่น -การเขียนบันทึก -การนำเสนอ
ศิลปะ	ศิลปะดนตรี ทักษะศิลป์ การแสดงชนเผ่า	-ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกึ่งในระบอบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย (การแสดงชนเผ่ากะเหรี่ยง) -บ้านแม่ชา (ดนตรีและการแสดงชนเผ่ากะเหรี่ยง)	-การแสดงชนเผ่า -การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การแสดงจากชุมชนวัฒนธรรม

สาระ	ฐานการเรียนรู้	แหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรม	กิจกรรม	
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ภูมิปัญญา ศาสนาและวัฒนธรรม วิถีชุมชนสมเด็จย่า	-ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่า -บ้านขางसान -บ้านแม่ซา -บ้านแม่หอย (ประวัติศาสตร์ชุมชน ศาสนา วัฒนธรรม)	-การสนทนา -การสืบค้นเรื่องราว ประวัติศาสตร์ -การรวบรวม บันทึก -การอภิปราย -การนำเสนอแลกเปลี่ยน	
วิชาชีพ	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	ประสบการณ์สัมมาชีพ ทรัพยากรท้องถิ่น	-ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่า -บ้านขางसान (คิเบะ-เดบือ) -บ้านแม่ซา -บ้านแม่หอย	-ทำอิฐบล็อก บ้านดิน และบ้านชนเผ่า -การเลี้ยงกบและหนองไม้ไผ่ -ทำไร่มุขเวียน -ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
	สุศึกษาและพลศึกษา	สุขภาพอนามัย	-บ้านแม่ซา -ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่า	-สมุนไพร -โครงการทำระบบน้ำคอก
	ภาษาต่างประเทศ	ประเทศไทยและโลกกว้าง	-ชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่า -บ้านแม่ซา	-เรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่มอาสาสมัครจากต่างประเทศที่ทำกิจกรรมในชุมชนร่วมกับครูและผู้เรียนตามโอกาส

ผลการศึกษาดูการจัดการศึกษาภายในชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่าพบว่า เกิดจากการมีส่วนร่วมตระหนักถึงปัญหาแหล่งที่เรียนของเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา เยาวชนมีพื้นที่เรียนรู้มากขึ้น มีการประสานหลักสูตรสถานศึกษาชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่า เป็นแนวทางกระบวนการเรียนรู้เพื่อสืบสานความรู้ วัฒนธรรมภูมิปัญญาชนเผ่าที่กำลังสูญหายและการเรียนรู้อาชีพสัมมาชีพเพื่อพึ่งพาตนเอง มีการปฏิบัติการงานอาชีพ เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้เข้าศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ทำการเกษตร การสร้างบ้านชนเผ่า การทำอิฐบล็อกดิน ทำบ้านดิน ผู้เรียนได้ร่วมวางแผนกับครู

ผลการศึกษาดูการจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมภายนอกสถานศึกษาพบว่า แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนคนพื้นเมืองและชุมชนชาติพันธุ์ เกิดการประสานวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ จัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้ให้เยาวชนได้เห็นความสำคัญขององค์ความรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาตนและอาชีพสัมมาชีพ สร้างความภาคภูมิใจ สร้างความรู้และทักษะชีวิตชาติพันธุ์อย่างเหมาะสมระหว่างของเดิมกับของใหม่

5. อภิปรายผล

5.1 องค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

องค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่แจ่มมีทั้งของคนเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้ 1) องค์ความรู้ของคนเมืองแม่แจ่ม ได้แก่ องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านประสบการณ์สัมมาชีพ ด้านทรัพยากรท้องถิ่น ด้านศิลปะ ด้านวิถีชุมชน ด้านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ด้านสุขภาพอนามัยและสมุนไพร โดยองค์ความรู้กระจายอยู่ในแหล่งเรียนรู้ของชาติพันธุ์ในอำเภอแม่แจ่ม มีการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้จัดการศึกษาแก่เยาวชนเผ่ากะเหรี่ยงและม้งในชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่าซึ่งจัดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาพ.ศ. 2554 2) องค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ สัมมาชีพหลัก (เกษตร) สัมมาชีพเสริม (หัตถกรรม) สัมมาชีพทางศิลปวัฒนธรรม สัมมาชีพทางประวัติท้องถิ่นชุมชนและสังคม แหล่งนิเวศและการท่องเที่ยวธรรมชาติ จากการศึกษาพบว่า สถานศึกษาใช้แหล่งเรียนรู้ที่แสดงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสัมมาชีพของคนเมืองแม่แจ่มเป็นส่วนมาก และใช้แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมผสานองค์ความรู้ที่หลากหลายของกลุ่มชาติ

พันธุ์สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของชาวยุชย สุขสกุล (2554) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่าบนพื้นที่สูงจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า ชนเผ่าลื้อและม้งมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและมีความเป็นเอกลักษณ์ชนเผ่า แหล่งเรียนรู้ควรจัดหาสถานที่ที่เหมาะสม มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าและสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่า และควรเพิ่มการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับชนเผ่าให้ครอบคลุมชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ในสถานศึกษา ที่ผ่านมามาสถานศึกษามีการใช้แหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ไม่มากนัก มีกิจกรรมวิถีชีวิต ทำการเกษตร และกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมสำคัญที่เยาวชนได้เรียนรู้จากครูภูมิปัญญา ครูจัดการเรียนการสอนตามโอกาสสำคัญ ผู้เรียนสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองตามฐานการเรียนรู้ แม้เยาวชนชนเผ่าไม่มีโอกาสได้เรียนรู้จากแหล่งวัฒนธรรมชนเผ่าของตนเองมากนัก แต่การจัดแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาวิถีชีวิตวัฒนธรรมชนเผ่าและสัมมาชีพของเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ จะเป็นการสร้างโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองสอดคล้องกับฝอยทอง สมวธา (2553) เขียนในเล่าขานตำนานเมืองแจ้ห่มว่ากลุ่มชนคนเมืองแจ้ห่มประกอบด้วยไทยพื้นเมือง ปกาเกอญอ(กะเหรี่ยง) ม้ง(แม้ว) ชาวละว้าและลื้อ ต่างมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย มีวัฒนธรรมประเพณี มีภูมิปัญญา ทำอาชีพตามสภาพภูมิวัฒนธรรมภูมิสังคมที่ตั้งของชนเผ่าเป็นเอกลักษณ์ของตน ดังนั้นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนชาติพันธุ์จึงควรนำองค์ความรู้ของทั้งกลุ่มชนคนเมืองและกลุ่มชนคนเมืองแจ้ห่มที่เป็นชาติพันธุ์ชนเผ่าต่าง ๆ มาส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนด้วย นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าจากกรณีศึกษา มีองค์ความรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาและอาชีพสัมมาชีพที่ยังคงถ่ายทอดกันอยู่จนถึงปัจจุบัน ควรนำมาเป็นแหล่งเรียนรู้ฟื้นฟูวัฒนธรรม ทั้งด้านความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย การเลี้ยงตนเองแบบยังชีพ ทำการเกษตรแบบไร้หมุนเวียน ทำนาค่าเป็นขั้นบันไดตามหุบเขา เลี้ยงสัตว์พวกไก่ หมู วัว ควายเพื่อใช้ในพิธีกรรมและแรงงาน การสร้างบ้านด้วยไม้ไผ่ ด้านพิธีกรรมประเพณีเช่น พิธีแต่งงาน งานศพ เครื่องแต่งกายหญิงบริสุทธิ์เป็นชุดกะเหรี่ยงยาวสีขาว (เขาว) เป็นวัฒนธรรมอันดีงาม การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาชนเผ่าจะลดภาวะความยากจนขาดแคลน ส่งเสริมการทำอาชีพแบบพอกิน ที่ผ่านมามีชาวกะเหรี่ยงมักไปรับจ้างและถูกเอาเปรียบ ปัจจุบันมีองค์กรต่าง ๆ มาส่งเสริมด้านความรู้และอาชีพ มีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่มีองค์ความรู้จากในชุมชนทำให้เยาวชนชาติพันธุ์เกิดการเรียนรู้ เมื่อกลับบ้านเกิดจะได้พัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

5.2 การจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์

การจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ ควรจัดการศึกษาให้เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้เรียนรู้ตามฐานการเรียนรู้วิชาการและวิชาสัมมาชีพ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกิดจากการระดมความคิดของครู ชาวบ้าน และภูมิปัญญาในชุมชน รวมทั้งผู้ที่ได้รับผลจากการจัดการศึกษาสอดคล้องกับมยุรี ถาวรพัฒน์ (2557) ศึกษาเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เลอเวี้อะ (ละว้า) จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต้องเกิดจากกระบวนการคู่ขนานกันระหว่างนักวิชาการจากภายนอกกับคนภายในชุมชน โดยที่นักวิชาการเข้าไปกระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญและช่วยพัฒนาฐานความรู้และองค์ความรู้ให้เกิดขึ้น ให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและมีศักดิ์ศรีในภาษาและวัฒนธรรมของตน การมีส่วนร่วมทำให้ชุมชนสามารถตัดสินใจหาแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูด้วยตนเอง และเครือข่ายภายนอกหลายๆหน่วยงานเข้ามาทำงานร่วมกัน แหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมจึงควรมีกระบวนการที่ผู้นำชุมชน ภูมิปัญญา คณะครู หน่วยงานต่างๆ และชาวบ้านเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้และจัดสภาพภูมิทัศน์

วัฒนธรรมให้เหมาะสม ทำให้เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายได้มีโอกาสเรียนองค์ความรู้ที่ชุมชนมีความรู้กับความรู้ใหม่ สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาสัมมาชีพชนเผ่า เยาวชนได้เรียนรู้ด้านวิชาการ (วัฒนธรรม ภูมิปัญญา) และด้านวิชาชีพ (อาชีพสัมมาชีพ) การจัดการเรียนการสอนมีกิจกรรมการเรียนรู้จากปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนรับความรู้จากบทบาทและการมีส่วนร่วมสร้างความรู้จากแหล่งเรียนรู้สัมพันธ์กับวัฒนธรรมภูมิปัญญาและสัมมาชีพชนเผ่าของตน เป็นการต่อยอดความรู้และพัฒนาอาชีพสอดคล้องกับพยุง ไบแอมและคณะ (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาพบว่า รูปแบบกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้มีความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับบริบทของท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนจัดตามหลักสูตรสาระท้องถิ่น นอกจากนี้การวิจัยของ (Stoechr, Banks, & Allen, 2011) ศึกษาวิจัยเรื่อง ชุมชนการเรียนรู้มีอาชีพ การสอนที่แตกต่างและการตอบสนองที่รวมกันเป็นหนึ่งเดียวพบว่า การปูพื้นทั้งสามด้านที่กล่าวมาทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ การสร้างความเข้าใจ ประเมินข้อมูลรวมถึงการเข้าไปตรวจดู สืบค้นแบบแผนการเรียนรู้ ทำให้เกิดการสอนที่แตกต่าง การใช้สื่อและหลักสูตรการสร้างชุมชนการเรียนรู้และการสอนที่ต่างไปจากเดิมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการที่มีตัวชี้วัดทั้งรูปแบบ กิจกรรม และทรัพยากรที่เหมาะสม ดังนั้นการจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมจึงควรมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ที่บูรณาการทางวัฒนธรรมที่หลากหลายมีองค์ความรู้ที่ผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์ศึกษาเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีความเป็นพหุวัฒนธรรมสร้างคุณค่าสิทธิที่เท่าเทียม มีแบบแผนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การจัดการศึกษาที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชุมชนพหุวัฒนธรรม

6. บทสรุป

แหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมเป็นที่รวมองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมและความรู้ใหม่โดยเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย การจัดการศึกษาคควรเน้นแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่จัดการศึกษาแก่เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ ควรนำผลจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมไปเป็นแนวทางการจัดการศึกษาโดยจัดแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ที่เหมาะสมในชุมชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

หน่วยงานการวิจัยทางศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ควรมีการวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษากับการใช้แหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับการพัฒนาเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเป็นการประเมินผลการจัดการศึกษาด้วยองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่จะนำไปต่อยอดพัฒนาการจัดการศึกษาของชุมชนการเรียนรู้และสถานศึกษาที่จัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมต่อไป

7. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ “ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้มหาวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2559” จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- จوتي (นามสมมุติ). เยาวชนกะเหรี่ยงชุมชนการเรียนรู้สมเด็จย่า. สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2559.
- ชาญชัย สุขสกุล. (2554). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่าบนพื้นที่สูงจังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ฝอยทอง สมวธา. (2553). เล่าขานตำนานเมืองแจ่ม. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- พุง ไบแฮม และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา. วารสารสารสนเทศ. 14(1 มกราคม-มิถุนายน): 28-29.
- พะดีอาสา. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2560.
- พันดาว และฝอยทอง สมบัติ. Pundao Live. [ออนไลน์]. (2560). แหล่งที่มา <http://www.facebook.com>. [8 มิถุนายน 2560]
- พิพัฒน์ ธนวิทยา. ผู้ใหญ่บ้านยางสำน. สัมภาษณ์, 10 พฤศจิกายน 2559.
- มนตรี ภาสกรวงศ์. ผู้ใหญ่บ้านแม่ซา. สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2560.
- มยุรี ถาวรพัฒน์. (2557). การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เลอเวีอะ (ละว้า)บ้านป่าเป้ อำเภอมะเริ่ง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารกระแสวัฒนธรรม. 15(28):59.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2552). สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สทศ.
- หน่อทราย(นามสมมุติ). เยาวชนกะเหรี่ยงบ้านแม่ซา. สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2560.
- Stoehr, J., Banks, M., & Allen, L. (2011). PLCs, DI, & RTI: A Tapestry for school change. Thousand Oakes, California: Crowin.[online] Available from <http://www.kruinter.com/show.php?idquiz=3311&p=1>. [2017, November 16].